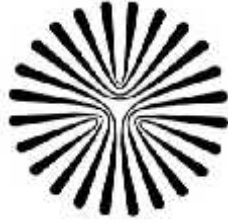

الله أكبر
الله أكبر
الله أكبر

دانشگاه پیام نور

مرکز تحصیلات تکمیلی

رساله

برای دریافت مدرک دکتری تخصصی (Ph.D)

رشته حقوق بین الملل

گروه حقوق

عنوان رساله :

بررسی معاذیر توسل به زور در حقوق بین الملل معاصر

ویکتور بارین چهاربخش

استاد راهنما: جناب آقای دکتر علی قاسمی

استاد مشاور اول: جناب آقای دکتر سید باقر میرعباسی

استاد مشاور دوم: جناب آقای دکتر عباس نظیفی

اسفند ۱۳۹۰

تقدیم به:

جناب آقای مهندس محسن خلیلی عراقی که از گفتار ، کردار و پندارش بسیار آموخته ام.

و

همسرمهربانم ، که با بردباری و حمایتش، این اثر را به سرمنزل مقصود رساند.

سپاسگزاری

از سروران ارجمند ، اساتید بزرگوار آقایان دکتر علی قاسمی، دکتر سید باقر میرعباسی و دکتر عباس نظیفی به جهت راهنمایی های علمی ارزشمند جهت تدوین پایان نامه حاضر، صمیمانه قدردانی نموده و توفیق روز افزونشان را از درگاه خدای سبحان مسألت می نمایم.

چکیده و واژگان کلیدی

توسل به زور، عمری به درازای تاریخ جوامع انسانی دارد و تحولات قابل توجهی را به خود دیده است. از آزادی اقدام به جنگ و حتی تقدیس آن، تا منع حقوقی. هرچند در نظام بین المللی معاصر و در عرصه روابط بین الملل، پدیده توسل به زور و خشونت وجود دارد و به نظر نمی رسد که در آینده نیز جامعه بین المللی از شر این مصیبت عظمی رهایی یابد، با این وجود برخی سیاستمداران، فلاسفه، اخلاق گرایان و حقوقدانان کوششی خستگی ناپذیر و تحسین برانگیز جهت ترویج اندیشه تقبیح جنگ و افسار زدن بر دهانه آن داشته اند. پایان نامه حاضر تلاشی است در حد بضاعت نگارنده و در جستجوی سیر تاریخی و حقوقی پدیده زور در عرصه جامعه بین المللی و بررسی مهم ترین معاذیر و توجیحات قانونی و فراقانونی کشورها در توسل به آن. رویکرد اتخاذ شده در این پژوهش رویکردی تحلیلی و تجربی است و به ضرورت، رویه کشورها در چارچوب ارکان سازمان ملل متحد و خارج از آن جهت ادراک اعتقاد حقوقی کشورها به عنوان مهم ترین تابعان حقوق بین الملل و اصلی ترین بازیگران عرصه روابط بین الملل، بررسی شده است. در ضمن به فراخور موضوع، رویکرد رکن قضایی سازمان ملل متحد یعنی دیوان بین المللی دادگستری به منظور شناخت رویه قضایی در خصوص استثنائات قاعده ممنوعیت توسل به زور تشریح و تبیین شده است. حقوق توسل به زور بر مبنای ذوالجنتین استوار شده است. در وهله اول، قاعده منع توسل به زور که شکل دهنده بنیان و نقطه آغاز تنظیم و تنسيق حقوقی توسل به زور است؛ و در وهله دوم، استثنائات قاعده مذکور که در واقع معاذیر توسل به زور بوده و موضوع پژوهش حاضر می باشند. تحقیق حاضر که از حیث ماهیت از نوع توصیفی- تحلیلی می باشد، موضوع معاذیر توسل به زور در حقوق بین الملل معاصر را بررسی نموده و به این نتیجه دست یافته که مواد منشور ملل متحد در خصوص معاذیر توسل به زور به منظور تقابل با طیف گسترده تهدیدات نسبت به صلح و امنیت بین المللی پاسخگو است.

واژگان کلیدی: توسل به زور، دفاع مشروع، حمایت از اتباع، مداخله بشردوستانه، مسئولیت حمایت.

فهرست اجمالی مطالب

۱	مقدمه
۱۰	فصل اول - سابقه تاریخی توسل به زور مشروع
۱۱	بخش اول - شریعت یهود و جنگ
۱۴	بخش دوم - آموزه جنگ عادلانه در گذشته
۳۲	بخش سوم - اسلام و جهاد
۴۹	بخش چهارم - توسل به زور در حقوق بین الملل معاصر
۷۳	فصل دوم - مصادیق توسل به زور مشروع
۷۴	بخش اول - حق دفاع مشروع
۱۵۹	بخش دوم - دفاع مشروع جمعی
۱۷۹	بخش سوم - امنیت جمعی
۲۲۶	فصل سوم - توسل به زور خارج از منشور ملل متحد
۲۲۷	بخش اول - حمایت از اتباع در خارج از کشور
۲۵۳	بخش دوم - مداخله با ادعای حمایت از حکومت دمکراتیک
۲۵۸	بخش سوم - مداخله بشر دوستانه
۳۰۲	بخش چهارم - مسئولیت حمایت
۳۲۴	نتیجه ها و پیشنهاد ها

فهرست تفصیلی مطالب

۱	مقدمه
۱	الف- طرح موضوع
۴	ب- ضرورت و اهمیت موضوع
۵	ج- سؤالات و فرضیه های تحقیق
۶	د- اهداف تحقیق
۷	ه- روش تحقیق
۷	و- سازماندهی تحقیق
۸	ز- پیشینه تحقیق
۱۰	فصل اول - سابقه تاریخی توسل به زور مشروع
۱۱	بخش اول - شریعت یهود و جنگ
۱۴	بخش دوم - آموزه جنگ عادلانه در گذشته
۱۴	مبحث اول - ریشه های رومی
۱۶	مبحث دوم- الهیات مسیحی
۱۷	گفتار اول - صلح طلبی اولیه کلیسا
۱۹	گفتار دوم - آموزه جنگ عادلانه
۲۲	گفتار سوم- آموزه جنگ صلیبی
۲۳	گفتار چهارم - نویسندگان قرون چهاردهم و پانزدهم

۲۶	گفتار پنجم - مکتب حقوق دانان متشرع اسپانیائی
۲۹	گفتار ششم - آئین پروتستان و جنگ
۳۲	بخش سوم - اسلام و جهاد
۳۹	مبحث اول - جهاد تدافعی
۴۲	مبحث دوم - جهاد آزادی بخش
۴۵	مبحث سوم - جهاد ابتدایی یا دعوت
۴۹	بخش چهارم - توسل به زور قانونی در حقوق بین الملل معاصر
۵۳	مبحث اول - میثاق جامعه ملل و توسل به زور
۵۹	مبحث دوم - پیمان بریان کلوگ و توسل به زور
۶۵	مبحث سوم - منشور ملل متحد و توسل به زور
۷۳	فصل دوم - مصادیق توسل به زور مشروع
۷۴	بخش اول - حق دفاع مشروع
۷۸	مبحث اول - هویت
۸۳	مبحث دوم - مفهوم
۸۹	مبحث سوم - دفاع مشروع به مثابه یک حق ذاتی
۹۳	مبحث چهارم - دامنه دفاع مشروع
۹۳	گفتار اول - حمله مسلحانه
۱۰۶	بند اول - اقدام فرامرزی نیروهای نامنظم
۱۱۸	بند دوم - شدت حمله

۱۲۲	گفتار دوم - انباشت حوادث
۱۲۵	گفتار سوم - ضرورت و تناسب
۱۲۸	گفتار چهارم - فوریت
۱۳۰	مبحث پنجم - دفاع مشروع بازدارنده
۱۴۶	مبحث ششم - دفاع مشروع در برابر حملات تروریستی
۱۵۹	بخش دوم - دفاع مشروع جمعی
۱۵۹	مبحث اول - مفهوم دفاع مشروع جمعی
۱۶۲	مبحث دوم - چارچوب حقوقی دفاع مشروع جمعی
۱۶۲	گفتار اول - تفوق منشور ملل متحد
۱۶۳	گفتار دوم - ضرورت حمله مسلحانه
۱۶۷	گفتار سوم - سایر شرایط اعمال دفاع مشروع جمعی
۱۶۸	مبحث سوم - معاهدات دفاع مشروع جمعی
۱۶۹	گفتار اول - معاهدات کمک متقابل
۱۷۲	گفتار دوم - اتحادیه های نظامی
۱۷۵	گفتار سوم - معاهدات تضمین
۱۷۹	بخش سوم - امنیت جمعی
۱۷۹	مبحث اول - تعریف
۱۸۱	مبحث دوم - مفهوم
۱۸۲	مبحث سوم - منشور ملل متحد و امنیت جمعی

- ۱۸۶ گفتار اول - اختیارات شورای امنیت
- ۱۹۳ گفتار دوم - وظایف کشورهای عضو ملل متحد
- ۱۹۶ گفتار سوم - مسئولیت شورای امنیت
- ۱۹۹ مبحث چهارم - بررسی سوابق شورای امنیت
- ۱۹۹ گفتار اول - دوره جنگ سرد
- ۲۰۲ گفتار دوم - پس از جنگ سرد
- ۲۰۳ بند اول - جنگ های خلیج فارس
- ۲۰۴ الف - تهاجم به کویت و آزاد سازی آن (۱-۱۹۹۰)
- ۲۰۷ ب - دوره آتش بس (۲۰۰۳ - ۱۹۹۱)
- ۲۰۹ ج - اشغال عراق (۲۰۰۳)
- ۲۱۳ بند دوم - به غیر از جنگ خلیج فارس
- ۲۱۵ مبحث پنجم - ساز و کار به کارگیری نیروی جمعی
- ۲۱۵ گفتار اول - ماده ۴۲ منشور و فقد موافقت نامه های خاص
- ۲۱۸ گفتار دوم - نیروهای حافظ صلح
- ۲۲۲ گفتار سوم - اقدامات قهری فراتر از دامنه ماده ۴۲
- ۲۲۶ فصل سوم - توسل به زور خارج از منشور ملل متحد
- ۲۲۷ بخش اول - حمایت از اتباع در خارج از کشور
- ۲۳۰ مبحث اول - مورد بلژیک - کنگو (۱۹۶۴-۱۹۶۰)
- ۲۳۲ مبحث دوم - مورد ترکیه - قبرس (۱۹۶۴)

- ۲۳۴ مبحث سوم - مورد ایالات متحد آمریکا- جمهوری دمینیکن (۱۹۶۵)
- ۲۳۶ مبحث چهارم- مورد اسرائیل - اوگاندا (۱۹۷۶)
- ۲۴۰ مبحث پنجم - مورد ایالات متحد آمریکا - گرانادا (۱۹۸۳)
- ۲۴۳ مبحث ششم - مورد ایالات متحد آمریکا - مصر (۱۹۸۶ - ۱۹۸۵)
- ۲۴۴ مبحث هفتم- مورد ایالات متحد آمریکا - لیبی (۱۹۸۶)
- ۲۴۵ مبحث هشتم- مورد ایالات متحد آمریکا - پاناما(۱۹۸۹)
- ۲۴۸ مبحث نهم- مورد تهاجم ایالات متحد آمریکا به پایگاه های اطلاعاتی عراق (۱۹۹۳)
- ۲۴۹ مبحث دهم- مورد ایالات متحد آمریکا- افغانستان و سودان (۱۹۹۸)
- ۲۵۳ بخش دوم - مداخله با ادعای حمایت از حکومت دموکراتیک
- ۲۵۸ بخش سوم - مداخله بشر دوستانه
- ۲۷۴ مبحث اول - مورد هندوستان - بنگلادش (۱۹۷۱)
- ۲۷۸ مبحث دوم - مورد تانزانیا - اوگاندا(۱۹۷۸)
- ۲۸۱ مبحث سوم- مورد ویتنام - کامبوج (۱۹۷۸-۱۹۷۹)
- ۲۸۷ مبحث چهارم- مورد فرانسه - امپراطوری آفریقای مرکزی (۱۹۷۹)
- ۲۸۹ مبحث پنجم- مورد فرانسه ، بریتانیا و ایالات متحد آمریکا - عراق
(مورد کردها ۱۹۹۱)
- ۲۹۳ مبحث ششم - مورد جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا ECOWAS- لیبیا،
سیرالئون (۱۹۹۹-۱۹۸۹)
- ۲۹۶ مبحث هفتم - مورد ناتو - یوگسلاوی (کوزوو ۱۹۹۹)

۳۰۲	بخش چهارم - مسئولیت حمایت
۳۰۶	مبحث اول - سابقه و چارچوب
۳۱۰	مبحث دوم - اسناد بین المللی در مورد مسئولیت حمایت
۳۱۶	مبحث سوم - واکنش ها به دکترین مسئولیت حمایت
۳۱۸	مبحث چهارم - چالش ها و موانع
۳۲۱	مبحث پنجم - آینده مسئولیت حمایت
۳۲۴	نتیجه ها و پیشنهادهای
۳۳۳	کتابنامه
۳۵۸	چکیده به انگلیسی

مقدمه

الف- طرح موضوع

در هر نظام ملی، منطقه ای و بین المللی، حقوق باید منطبق با حقایق و پاسخگوی آن باشد، تحولات و تطورات را دریابد و اهتمام ورزد از گذار و سیورورت آن جا نماند. بین حقوق بین الملل و نظام (جامعه) بین الملل نیز چنین ارتباط و تعاملی حکمفرما است. تعامل حقوق توسل به زور به عنوان بخشی از حقوق بین الملل، با تهدیدات علیه صلح و امنیت بین المللی به عنوان بخشی از حقایق نظام بین الملل معاصر نیز از این قاعده مستثنی نمی باشد.

توسل به زور مشروع و قانونی چنانچه به موازات قافله تهدید علیه صلح و امنیت بین المللی حرکت نکند و از آن عقب ماند، موجب گسترش کم و کیف این تهدیدات می گردد. همچنین معاذیر و توجیهاات توسل به زور چنانچه از شدت تهدیدات علیه صلح و امنیت بین المللی پیشی گیرد، خود قلب ماهیت داده، مزید بر علت گشته و مبدل به نقض صلح و امنیت بین المللی می گردد.

بر همین اساس طراحان منشور سازمان ملل متحد با خاطرات تلخ به جا مانده از دو جنگ جهانی که به فاصله بیست سال کره مسکون و بشریت ساکن در آن را به خاک و خون کشیده بود، ترجیح دادند در منشور از واژه منفور جنگ یادی و نامی نبرند. اما نیک می دانستند که جنگ حقیقت تلخ و در عین حال عجیب با سرشت آدمیان است و برای صدور حکم ممنوعیت آن از واژه مرکب توسل به زور استفاده نمودند.

بدین گونه بود که طراحان منشور به موجب بند ۴ ماده ۲ سند مذکور اعضای سازمان را متعهد نمودند که در روابط بین المللی خود از تهدید به زور، یا استفاده از آن علیه تمامیت ارضی، یا استقلال سیاسی هر کشوری، یا از هر روش دیگری که با مقاصد ملل متحد مابینت داشته باشد خودداری نمایند.

شکی نیست که تروریسم بین‌المللی و گسترش سلاح‌های کشتار جمعی، که تهدیدات امنیتی جدید شناخته می‌شوند، جامعه بین‌المللی را با چالش‌های مهم مواجه کرده‌اند.

«برخی از استراتژیست‌های امنیت ملی و حقوق‌دانان معتقدند که اوضاع و احوال امنیتی جدید به نحوی است که کشورها را نیازمند توسل به زور فزاینده‌ای جهت مقابله با تهدیدات علیه صلح و امنیت بین‌المللی نموده است .

صاحب‌نظران مذکور بر این باورند که گرچه محیط و اوضاع و احوال امنیت بین‌المللی دچار تغییرات شگرف شده است، اما تحول نظام حقوقی حاکم بر آن متناسب نبوده است. این ناظران می‌افزایند قواعد حقوق بین‌الملل که امروزه حاکم بر توسل به زور می‌باشد، مبتنی بر هنجارها و بنیادهای ناشی از منشور ملل متحد است که در خاتمه جنگ جهانی دوم تصویب شده است .

لذا شکاف و فاصله رو به تزایدی بین حقوق توسل به زور و ماهیت تهدیدات امنیتی به وجود آمده است. حقوق دفاع مشروع که یک کشور را ملزم می‌نماید تا قبل از واکنش منتظر یک حمله مسلحانه باشد، برای مقابله با تهدیدات امنیتی جدید مناسب نبوده و به انتظار یک حمله مسلحانه از سوی یک متجاوز بالقوه ماندن برای واکنش در برابر آن، در حقیقت خودکشی عملی است .

امروزه قواعد منشور ملل متحد در خصوص توسل به زور منسوخ شده‌اند و جنگ‌های مدرن، بهره‌مندی کشورها از انعطاف بیشتر در توسل به زور را نسبت به رویکرد محدود قواعد منشور ضرورت

بخشیده است.^۱ .»

در این پایان نامه بر خلاف ادعاها و مفروضات مذکور، استدلال خواهد شد که حقوق منشور ملل متحد ظرفیت و کارایی لازم جهت تقابل با تهدیدات امنیتی جدید را دارد. به موجب حقوق منشور، شورای امنیت سازمان ملل متحد می تواند مجوز توسل به زور را در پاسخ به اقدام تجاوز کارانه، نقض صلح، یا تهدید علیه صلح و امنیت بین المللی صادر نماید. به دلیل آن که تهدیدات امنیتی جدید از قبیل تروریسم و گسترش سلاح های کشتار جمعی به مثابه تهدید علیه صلح و امنیت بین المللی تعریف و شناخته شده اند، شورای امنیت از اختیار صدور مجوز توسل به زور جهت تقابل با این تهدیدات برخوردار می باشد.

ضمناً این نظریه که سازوکار امنیت دسته جمعی ایجاد شده توسط منشور، با واقعیت های ژئوپلتیک امروز ناسازگار است، اعتقادی سیاسی و مبتنی بر منافع برخی قدرت های بزرگ است. بدون شک قواعد عمومی فعلی حاکم بر توسل به زور زمانی طراحی شده اند که تصویری از تهدیدات جدید امنیتی در اذهان وجود نداشت. با این وجود، به دلیل آن که منافع پنج عضو دائم شورای امنیت تضادی با هدف تقابل با تروریسم و توسعه سلاح های کشتار جمعی ندارد، ساختار امنیت بین المللی عملاً کارایی بیشتری جهت تقابل با این تهدیدات نسبت به تقابل با مخاصمات کلاسیک کشور علیه کشور که بدان منظور ایجاد شده است، دارد.

وابستگی اساسی منافع اعضاء دائم شورای امنیت در مبارزه با تهدیدات امنیتی جدید فرصتی را جهت ارتقاء کارایی نظام امنیت جمعی منشور ملل متحد ایجاد کرده است.

1-Allen S.Weiner,«The Use of Force and Contemporary Security

Threats:Old Medicine for New ILLS?»*Stanford Law Review*,Vol.59 (2006),PP.418-419.

ب- ضرورت و اهمیت موضوع

تا اوایل قرن بیستم کشورها حق اعلان جنگ^۱ را یکی از مظاهر و مصادیق اصلی حاکمیت ملی به شمار می آوردند و در اقدام به جنگیدن صرفاً منافع ملی و توانایی های نظامی خود و دشمن را معیار و محک ارزیابی قرار می دادند. جنگ نیز در کنار سایر روش ها، یکی از روش های حل اختلاف محسوب می گردید.

اگر در گذشته های دور کاهنان و حقوق دانان امپراطوری روم و فلاسفه متأله مسیحی از معیارهای عادلانه یا غیر عادلانه بودن جنگ بحث می کردند و صرفاً جنگ عادلانه را مجاز می دانستند ، دولت های ملی بر آمده از پیمان صلح وستفالی^۲ پروای عادلانه بودن جنگ را در سر نداشتند. این ذوات جدیدالتاسیس ، سربه آستان آموزه ها و عقاید نیکولو ماکیاولی^۳ و ژان بدن^۴ فرو می آوردند و مصلحت دولت و حاکمیت مطلق را که در وجود پادشاه متبلور می یافتند ، یگانه سنجه تصمیمات خود می دانستند.

قرن بیستم فرا رسید . در این قرن ابتدا میثاق جامعه ملل در سال ۱۹۱۹ معاذیر اعلان جنگ را محدود نمود. سپس پیمان بریان کلوگ در سال ۱۹۲۸ جنگ را تقبیح و کشورها را از توسل به جنگ در روابط بین المللی منع نمود.

^۱ - The Right of Declare to War

^۲ - پیمانی که پس از پایان جنگ های سی ساله مذهبی (۱۶۴۸-۱۶۱۸) میان کشورهای اروپایی منعقد شد.

^۳ - Niccolo di Bernardo dei Machiaveli فیلسوف ، دیپلمات و نویسنده ایتالیایی که در ۱۴۶۹ در فلورانس به دنیا آمد و در ۱۵۲۷ درگذشت.

^۴ - Jean Bodin حقوق دان و فیلسوف فرانسوی که در ۱۵۳۰ در آنژ فرانسه به دنیا آمد و در ۱۵۹۶ درگذشت.

منشور ملل متحد که شاید بتوان آن را با حدی از تسامح، قانون اساسی جامعه بین المللی تلقی نمود، این ممنوعیت را مؤکد و حتی کشورها را از تهدید توسل به زور منع نمود. با این حال پدیده شوم جنگ از آن به بعد نیز هیچ گاه از عرصه روابط بین المللی رخت برنکشید.

منشور توسل به زور را استثنائاً در شرایط اعمال حق ذاتی دفاع مشروع و نظام امنیت جمعی که خود طراحی کرده، مجاز می داند. معاذیر توسل به زور دیگری غیر از آنچه در منشور مذکور است، در آثار و بیانات برخی حقوقدانان و سیاستمداران تجلی دارد. قدرت های بزرگ و برخی کشورهای مورد حمایت این قدرت ها مشتریان پرو پا قرص استناد به معاذیر توسل به زور اعم از مندرج در منشور و یا خارج از منشور می باشند.

با عنایت به موارد مطرح شده و با توجه به تحولات شگرف بین المللی مانند فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، اختتام جنگ سرد، گسترش تروریسم بین المللی و توسعه سلاح های کشتار جمعی، ایفای نقش بسیار فعال تر شورای امنیت در بحران های بین المللی و صدور قطعنامه های حاوی مجوز توسل به زور، ورود دیوان بین المللی دادگستری در چند پرونده ارجاعی به موضوع توسل به زور، و، ضرورت پژوهش جامع و متمرکز در خصوص موضوع مذکور بیش از پیش هویدا شده و نگارنده را ترغیب به اختصاص پایان نامه خود به این موضوع نموده است.

ج- سؤالات و فرضیه های تحقیق

۱- آیا معاذیر توسل به زور مندرج در منشور ملل متحد پاسخگوی تهدیدات نوین علیه صلح

و امنیت بین المللی می باشد؟

۲- اعتقاد حقوقی^۱ در مورد تسری دفاع مشروع مبتنی بر ماده ۵۱ منشور به کدامیک از حالات دفاع

مشروع بازدارنده (دفاع مشروع پیش دستانه - دفاع مشروع پیش گیرانه) برمی گردد؟

۳- عذر حمایت از اتباع در خارج از کشور (ماموریت نجات) چه جایگاهی در حقوق بین الملل

معاصر دارد؟

۴- عذر حمایت از حکومت دموکراتیک چه جایگاهی در حقوق بین الملل معاصر دارد؟

۵- عذر مداخله بشر دوستانه چه جایگاهی در حقوق بین الملل معاصر دارد؟

۶- عذر مسئولیت حمایت چه جایگاهی در حقوق بین الملل معاصر دارد؟

فرضیه های این تحقیق عبارت است از :

۱- مواد منشور ملل متحد در خصوص معاذیر توسل به زور به منظور تقابل با طیف گسترده

تهدیدات نسبت به صلح و امنیت بین المللی پاسخگو است.

۲- اعتقاد حقوقی در مورد دفاع مشروع بازدارنده اعم از پیش دستانه و پیش گیرانه وجود ندارد.

۳- عذر حمایت از اتباع در خارج از کشور جایگاهی در «حقوق موضوعه»^۲ و «حقوق مطلوب»^۳

ندارد.

۴- عذر حمایت از حکومت دموکراتیک جایگاهی در حقوق موضوعه و حقوق مطلوب ندارد.

۵- عذر مداخله بشر دوستانه جایگاهی در حقوق موضوعه و حقوق مطلوب ندارد.

۶- عذر مسئولیت حمایت وارد قلمرو حقوق مطلوب شده است.

د- اهداف تحقیق

اهداف این تحقیق را می توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

۱- تبیین علمی موضوع با امعان نظر به تحولات و حقایق نظام بین الملل

1 - opinio juris

2 - lex lata

3 - lex ferenda

۲- توسعه ادبیات حقوقی در خصوص حقوق توسل به زور.

۳- توسعه جنبه های نظری اتخاذ مواضع حقوقی در مورد توسل به زور و قوه قهریه.

۴- تدوین دستورالعمل (راهنمای) حقوقی کاربردی جهت سیاست سازان و مشاوران حقوقی.

۵- ایجاد انسجام بیشتر در مواضع، تصمیمات و رویکردهای حقوقی مسئولین ذیربط در قبال

موارد توسل به زور در صحنه نظام بین الملل

هـ- روش تحقیق و گرد آوری داده ها

نظر به این که اصولاً تحقیقات حقوقی را از حیث نوع (ماهیت) به کاربردی، بنیادی، توصیفی و تحلیلی تقسیم می کنند^۱، این پایان نامه از نوع توصیفی - تحلیلی می باشد. زیرا راقم آن در پی شناسایی و توصیف پدیده یا نهاد توسل به زور به ویژه معاذیر و توجیهاات حقوقی آن است. ضمناً به توصیف صرف بسنده نکرده، به علت یابی، نقد و تحلیل این معاذیر و جایگاه آن ها در حقوق بین الملل عام می پردازد.

لذا، از روش گردآوری اسناد یا بررسی اسناد^۲، در انجام این تحقیق استفاده شده است. منابع مورد استفاده در این روش عمدتاً کتاب ها، مقالات علمی، گزارشات و اطلاعات موجود در کتابخانه ها، شبکه های اطلاع رسانی، سازمان ها و نهادهای دولتی و غیر دولتی را شامل می شود و به این جهت به روش کتابخانه ای معروف شده است.

و- سازماندهی تحقیق

این پایان نامه از سه فصل تشکیل شده است. فصل اول در قالب چهار بخش مروری کلی بر ریشه های تاریخی معاذیر توسل به زور در ادیان ابراهیمی، حقوق روم و حقوق بین الملل معاصر می نماید.

۱- علی عباس حیاتی، روش تحقیق در علم حقوق نحوه نگارش پایان نامه، (تهران: نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۷)، ص ۲۳.

۲ - Text Review

در فصل دوم مصادیق توسل به زور مندرج در منشور ملل متحد یعنی دفاع مشروع فردی، دفاع مشروع جمعی و نظام امنیت جمعی طی سه بخش مورد بررسی و ارزیابی واقع شده است. در فصل سوم، معاذیر توسل به زور خارج از منشور مانند حمایت از اتباع در خارج از کشور، مداخله با ادعای حمایت از حکومت دموکراتیک، مداخله بشر دوستانه و مسئولیت حمایت تجزیه و تحلیل شده است. « نتیجه و پیشنهادها» نیز پایان بخش تحقیق کنونی است.

ز- پیشینه تحقیق

سه نفر از نویسندگان کتاب هایی را در خصوص یکی از معاذیر توسل به زور تدوین نموده اند و سایر معاذیر را بررسی نکرده اند. مشخصات این سه کتاب بدین شرح است:

- ۱- خسروی، علی اکبر. « حقوق بین الملل دفاع مشروع»، تهران: مؤسسه فرهنگی آفرینه، ۱۳۷۳.
- ۲- محمد علی پور، فریده. « دفاع مشروع در حقوق بین الملل با توجه به جنگ عراق علیه ایران»، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۷۹.
- ۳- سر تپی، حسین. «مداخله بشر دوستانه از تئوری تا عمل»، تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۶.

ضمناً دو پایان نامه مقطع دکتری حقوق بین الملل با مشخصات ذیل نگارش یافته است که تمرکز آن ها بر بررسی اصل عدم توسل به زور بوده است و به استثنائات این اصل که در واقع همان معاذیر توسل به زور می باشند، توجه چندانی معطوف نشده است.